

sokim. W: Postępy Zoologii (Materiały informacyjne na XIII Zjazd Pol. Tow. Zool.). Wyd. UŚ w Katowicach s.: 113.

Parusel J. B. 1983d Występowanie niedźwiedzia brunatnego *Ursus arctos* L. w pasmach Babiej Góry, Jałowca i Policy w Beskidzie Wysokim. Acta Zool. Cracov. 28,2.

Z NASZYCH REZERWATÓW

Projekt utworzenia rezerwatu leśnego Grotniki im. prof. Jakuba Mowszowicza

Od kilku lat istnieje propozycja objęcia ochroną rezerwatową najcenniejszego fragmentu Lasów Grotnicko-Lućmierskich w województwie miejskim łódzkim (K u r o w s k i 1982).

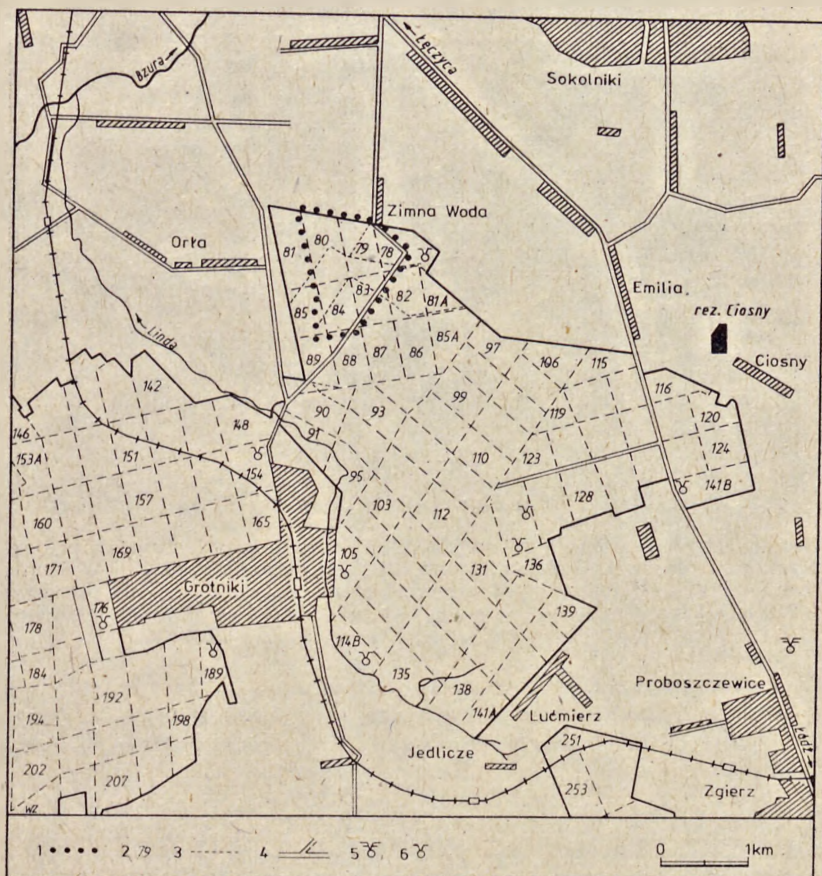
Łódzki ośrodek botaniczny przyjął wniosek o nadanie projektowanemu rezerwatowi leśnemu „Grotniki” imienia Profesora Dra Jakuba Mowszowicza (1901—1983), twórcy licznych rezerwatów przyrody w b. województwie łódzkim (aktualnie województwa: miejskie łódzkie, piotrkowskie, sieradzkie, skierniewickie, oraz częściowo: częstochowskie i płockie) i zasłużonego badacza szaty roślinnej Polski Środkowej.

Utworzenie rezerwatu im. prof. Jakuba Mowszowicza będzie wyrazem hołdu złożonego Uczonemu, który swoje siły twórcze poświęcił badaniom i ochronie szaty roślinnej Ziemi Łódzkiej.

Lasy Grotnicko-Lućmierskie były celem pierwszych botanicznych wycieczek Profesora Jakuba Mowszowicza, po Jego przybyciu z Wilna do Łodzi w 1945 roku. Z lasów tych autor *Conspectus Florae Lodzensis* i *Conspectus Florae Poloniae Medianae* podał szereg cennych stanowisk roślin, m. in. koniczyny łubinowatej *Trifolium lupinaster*, pięciornika białego *Potentilla alba*, lili złotogłów *Lilium martagon* i podkolanu białego *Platanthera bifolia*.

Lasy Grotnicko-Lućmierskie pozostają nadal w sferze zainteresowań i badań botanicznych spadkobierców myśli naukowej Profesora (Ola-
czek 1971, K u r o w s k i 1976 i in.). W roku 1981 studenci z Koła Naukowego Ochrony Przyrody UŁ prowadzili tu badania florystyczne.

Projektowany rezerwat im. J. Mowszowicza leży w północnej części największego w woj. m. łódzkim kompleksu leśnego (liczącego 2500 ha), w leśnictwie Zimna Woda, nadleśnictwie Grotniki. Według planu urządzenia lasu z 1981 r. rezerwat obejmuje oddziały: 78 l, m, n, 79 cały, 80 cały, 82 c, 83 a, b, c, d, f, 84 cały (z wyłączeniem szkółki), 85 a, b, c (ryc. 1). Łącznie jego powierzchnia nieznacznie przekracza 100 ha.

Ryc. 1. Położenie projektowanego rezerwatu leśnego Grotniki im. prof. Jakuba Mowszowicza w województwie miejskim łódzkim. 1 — granica projektowanego rezerwatu, 2 — numer oddziału leśnego; 3 — linie podziału leśnego; 4 — drogi; 5 — siedziba nadleśnictwa; 6 — leśniczówka. — Situation of the "Grotniki" forest reserve proposed to be established in memory of Professor Jakub Mowszowicz near the town of Łódź. 1 — boundary of the projected reserve; 2 — number of the forest compartment; 3 — lines dividing the forest into compartments; 4 — roads, 5 — headquarters of the forest inspectorate; 6 — forester's lodge

Ryc. 2. Fitocenoza dąbrowy świetlistej *Potentillo-Quercetum* w projektowanym rezerwacie Grotniki im. J. Mowszowicza. — Phytocoenosis of the *Potentillo-Quercetum* clear oakwood in the projected "Grotniki" forest reserve commemorating Professor Jakub Mowszowicz. Fot. J. K. Kurowski

Według podziału geobotanicznego Szafera obiekt ten znajduje się w krainie środkowopolskich wysoczyzn i w pododdziale Pasa Wyżyn Środkowopolskich, tuż przy wysokiej rangi granicy z Pasem Wielkich Dolin.

Zgodnie z podziałem fizycznogeograficznym Kondrackiego, projektowany rezerwat leży na styku trzech makroregionów: Niziny Południowowielkopolskiej (w jej wschodniej części), Wzniesień Południowomazowieckich i Niziny Środkowomazowieckiej.

Rys przyrodniczy rezerwatu. Najwyższy punkt w rezerwacie (172,5 m npm) znajduje się w zachodniej jego części, na granicy oddziałów 84/85. Jest to pagórek wyraźnie zaznaczony w krajobrazie, zbudowany ze zwałowej gliny, żwirów i piasków z głazami różnej wielkości. Teren opada w kierunku północnym, osiągając wysokość 145 m npm w oddz. 78, w pobliżu Zimnej Wody. Oznacza to różnicę wysokości względnych niemal 30 m na odcinku 1 km.

Okolice Grotnik posiadają wyróżniające walory krajobrazowe, na co składają się przede wszystkim pagórki żwirowe i gliniaste, wydmy, małowicznizna okolica Lindy z kąpieliskami i czystą wodą, zróżnicowane

i dobrze zachowane lasy z bogatą florą. Wchodzą one w skład strefy chronionego krajobrazu. Klimat lokalny sprzyja wegetacji roślin. Średnie opady roczne kształtują się w granicach 550—575 mm, a okres wegetacyjny (przy wartości progowej +5°C) wynosi 215 dni. Zwłaszcza warunki bioklimatyczne okresu letniego są korzystne, zbliżone do panujących w Polsce zachodniej i południowej (Dubaniewicz, Tarajkowska 1981).

Projektowany rezerwat leży w dorzeczu Bzury i jej prawobrzeżnego dopływu — Lindy, która posiada swe źródła koło Lućmierza i płynie przy południowo-zachodniej granicy leśnictwa Zimna Woda, miejscami w głębokim wąwozie. Na obszarze rezerwatu występują gliny zwałowe, piaski akumulacji lodowcowej z glazami, piaski i żwiry moreny czołowej (zwykle na szczytach wzniesień) oraz piaski pylaste i pyły. Gleby tu spotykane zalicza się do następujących podtypów: brunatne (kwaśne, wylugowane) oraz bielcowe właściwe i gdzieniegdzie oglejone.

Szata roślinna rezerwatu jest interesująca i godna zachowania. Dominują drzewostany sosnowo-dębowe w III, IV, rzadziej V i VI klasach wieku. Mniejsze powierzchnie zajmują cenne drzewostany dębowe z domieszką sosny i innych gatunków drzew w wieku 110—125 lat (oddz. 79, 80 a, 82 c, 84 b, 85 a). Niemal całą powierzchnię rezerwatu zajmuje zespół dąbrowy świetlistej *Potentillo albae-Quercetum*. Tylko w niektórych fragmentach oddz. 79 i 80 występuje grąd subkontynentalny *Tilio-Carpinetum* w odmianie małopolskiej. Dominującymi typami siedliskowymi lasu (wg operatu nadl. Grotniki), są: las mieszany (LM) i bór mieszany świeży (BMśw). Zespół dąbrowy świetlistej (ryc. 2) charakteryzuje się różnicowanym drzewostanem, w którym podstawową rolę odgrywa dąb szypułkowy *Quercus robur* i sosna zwyczajna *Pinus silvestris*. W domieszce występują brzoza brodawkowata, dąb mieszańiec *Quercus robur* x *Q. sessilis* i in. Runo jest bogate i barwne. Na szczególną uwagę zasługuje grupa gatunków typowych dla ciepłolubnych lasów dębowych. Są to m. in.: pięciornik biały *Potentilla alba*, miodownik melisowaty *Melittis melissophyllum*, naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora*, goździk pyszny *Dianthus superbus*, ciemiężyk białokwiatowy *Vincetoxicum officinale*, orlik pospolity *Aquilegia vulgaris* i dzwonecznik wonny *Adenophora liliifolia*. Grąd charakteryzuje się nieco zmienionym drzewostanem. Obok dębu licznie występuje sztucznie wprowadzona sosna. Z mniejszym udziałem rosną: brzoza brodawkowata *Betula verrucosa*, grab *Carpinus betulus*, świerk *Picea excelsa* i jodła *Abies alba*. W runie grądu stwierdzono m. in. obecność wawrzynka wilczegółyka *Daphne mezereum*, lilii złotogłów *Lilium martagon* i jarzmianki większej *Astrantia maior*. Na terenie projektowanego rezerwatu zanotowano liczne stanowiska gatunków chronionych (zwłaszcza w oddz. 79, 82 c oraz 84) oraz kilka miejsc występowania cennego dla flory Polski Środkowej gatunku, dzwonecznika wonnego.

Rezerwat im. J. Mowszowicza obejmie ochroną jedno z ostatnich w woj. m. łódzkim, dobrze zachowanych stanowisk ciepłolubnej dąbrowy *Potentillo-Quercetum*, barwnego zespołu, zanikającego w krajobrazie naszych lasów. Województwo miejskie łódzkie nie posiada rezerwatu chroniącego fitocenozy tego zespołu, a najbliższe rezerwaty dąbrowy świetlistej znajdują się w Puszczy Pilickiej (Konewka) i na Wysoczyźnie Rawskiej (Trębaczew). Stan zachowania szaty leśnej, cenna flora oraz interesujący krajobraz przemawiają za pilną potrzebą objęcia ochroną rezerwatową opisanego fragmentu lasu.

Projektowany rezerwat Grotniki posiada dogodnie połączenia z Łodzią (PKP, PKS, MPK). Leży on 20 km w kierunku północno-zachodnim od Łodzi. Odległość od najbliższych stacji kolejowych tj. Grotnik i Chociszewa wynosi 4 km. Długość drogi do rezerwatu z szosy Łódź—Łęczycza (i od linii tramwajowej Łódź—Ozorków) wynosi 2,5 km.

Józef K. Kurowski

PISMIENICTWO

Dubaniewicz H., Tarajkowska M. 1981 *Klimat*. W: *Województwo miejskie łódzkie* (monografia): 33—40. Łódź.

Kurowski J. 1976 *Charakterystyka fitosocjologiczna Lasów Grotnicko-Lućmierskich koło Łodzi*. Acta Univ. Lodz. s. II, 14: 35—83.

Kurowski J. 1982 *W sprawie utworzenia nowych rezerwatów w województwie miejskim łódzkim*. *Chrońmy Przyr.* 38, 3: 64—75.

Ołaczek R. 1971 *Przewodnik po województwie łódzkim*. *Nasza przyroda*, LOP, ss. 223.